

CHRISTIAN HVIID BREDAHL.

Af

H. Holten-Bechtolsheim.

Da Christian Bredahl i 1824 flyttede ind paa Damsgaard, den sydligste af Gaardene i Borød By, blev han en ensom Mand. Indesluttet havde han altid været. Allerede som Skoledreng i Slagelse havde han holdt sig paa Afstand fra sine Kammerater, selv i Frikvartererne, hvor han gik op og ned mellem de store Lindetræer, idet han passede sin Mad og sin Bog. Nu og da kunde han standse sin Gang for at kaste en Sten over Kirkefløjen eller stoppe en stor Dreng i at plage en lille. Og naar han som ung Mand færdedes i det soranske Selskabsliv, holdt han sig ogsaa der paa Afstand fra de andre, og de andre fra ham; de frygtede den unge, selvsikre Mand, hvis ironiske Spottelyst kunde eksplodere naar som helst. Han var „som Krudt, der om sig slaar, paa Ilden kastet“ — for at bruge et af hans egne Udtryk.

Ved Indflytningen paa Damsgaard kom til denne Indesluttethed den ydre Ensomhed. Gaarden laa af-sides; Bredahl ombyttede der Velstand med Fattigdom, Sundhed med Sygelighed; han forstemmedes ved aldrig at faa noget rigtigt ud af sit Arbejde, hverken med

Plov eller Pen; Ulykkerne ramte ham og hans Slægt Slag i Slag; det tungeste var vel nok, da hans eneste Søn blev dødelig saaret ved Isted. Selv i Sorø By blev han næsten en fremmed, hvor man i hans Alderdom knapt nok kendte hans høje, ludende Skikkelse med det sorte Haar og det hvide Skæg, naar han skridtede ned ad Hovedgaden midt ude paa Stenbroen i sin grove Bondedragt uden at hilse paa noget Menneske — en Slags Dovregubbe, der var kommet ind til Staden ude fra de store, mennesketomme Fjeldvidder.

Hvilken Modsætning til hans eneste soranske Ven, Ingemann, som daglig var at træffe i sin hyggelige Have eller paa Tur i Akademiparken eller under Filsofgangens Bøgetræer, vennesæl og hilsende til alle Sider. Det vidner om Spændvidden i de to Menneskers Aand, at de trods al Forskel har kunnet vurdere hinanden, — den naive, inderlige Stemningsdigter og den Retfærdighed krævende Samfundstugter. Og det vidner om Ægtheden i deres Takt overfor hinanden, at Ingemann Gang paa Gang har kunnet hjælpe Bredahl i hans økonomiske Nød uden at krænke hans ærekære og stejle Natur. Trods al Forskel mellem dem var der alligevel Punkter, hvor Retningslinierne i de to Mænds Aand rørte hinanden. Bredahl kan skildre en Solopgangsmorgen, hvor Muldvarpen skyder sin Tue op, hvor Sommerfuglen flager fra Blomst til Blomst, og Lærken hæver sig syngende mod Himlens Blaa — et helt Ingemannsk Sceneri. Og Ingemann har i sin vidunderlige Miskundhedssalme hævet sig til en Patos, der søger sin Lige, ikke alene hos Bredahl, men overhovedet i dansk Digtning. Salmen er skrevet paa en syg Piges Bøn, og til hende er

Linjerne rettede om den tørstende Sjæl, der kvæges i Ørkenen, og den bævende Due, der i Mulmet søger Tilflugt under Guds Kærlighedsvinger. Men fra dette Inderlighedens Udgangspunkt hæver Digtet sig til en Michelangelosk Vælde, hvor Guds Retfærdighedshaand ses udstrakt over Bjerge, over Dale og Byer.

Christian Hviid Bredahl.

Ingemann var og blev den eneste Ven, Bredahl omgikkes, om end med Mellemlum. Hauch anmeldte hans dramatiske Scener med stor Anerkendelse i 1840, men kendte ham ikke personlig. En og anden kunde nu og da komme til Damsgaard, som da Vermehren opsøgte ham for at tegne det kendte Billede af ham. Ellers levede Bredahl ukendt. Da han en Januardag

i 1860 blev begravet paa Pedersborg Kirkebakke, var der foruden Familien kun en Snes Mennesker af de nærmeste Naboer til Stede. Kort efter blev hans Gaard nedbrudt og ombygget; de Stuer, hvor han levede, findes ikke mere. Bevaret er derimod Nøddegangen i Haven, hvor han har gaaet og udarbejdet sine Replikker. Øst for Haven ligger den saakaldte Garveridam, Før Bredahl fik Gaarden, havde der været Garveri, og Bredahl havde sat 2 å 3000 Daler i det Foretagende; han mistede dem alle; det var omtrent den sidste Rest af en betydelig Arv. Da han flyttede ind paa Damsgaard, var han en ruineret Mand.

Men det var ikke sunget for Bredahls Vugge, at han skulde lide Skibbrud allerede som 40-aarig Mand. Hans Mor var fra et velstaaende Hjem; hans Far havde tjent Penge og var i Christians første Barn-domstid Forpagter paa den store Hellestrupgaard Nord for Sorø. Efter Moderens Død flyttede Faderen 1802 til Sorø, hvor han paa Hovedgaden købte en anseelig Ejendom med 11 Vinduer paa Række ud mod Gaden. Bygningen laa der, hvor nu Sorø nye Bank er opført. Christian var velbøget og blev Student fra Slagelse 1801; men allerede efter to Aars Studier ved Universitetet tog han hjem og levede i nogle Aar i det livlige sorønske Selskabsliv, deltog i Køreture, Roture paa Søen, Baller, Chokoladegilder og Musik-sammenkomster. Naar han blev træt af Selskabeligheden, tog han paa Jagt i Sorøskovene; han jagede Nat og Dag, en kold Efteraarsnat lagde han Grunden til den Gigt, som plagede ham de sidste Aartier af hans Liv. Han levede sorgløst som Junker og var stolt af at kunne ramme 11 Bekkasiner i 12 Skud.

Sin Fremtid ofrede han ikke mange Tanker, og da en ulykkelig Forelskelse rev op i ham, blev det hans Agt, som det havde været Johannes Ewalds, at slentre Livet igennem. Ved Faderens Død 1810 blev Hjemmet opløst, men han arvede saa meget, at han kunde fortsætte sit gamle, uafhængige Liv.

*

*

*

Bredahls egentlige Læreaar indskrænkes til hans Skoletid og de to Universitetsaar. I Skolen blev han en dygtig Latinist; samtidig læste han Holberg, Joh. Ewald, P. A. Heiberg og Baggesen. Ved Universitetet begyndte han paa Theologi; men han naaede aldrig længere end til et Par forberedende Examinere, som han tog med ringe Karakterer i alle Fag undtagen Græsk. Steffens' Forelæsninger, som netop faldt i hans Studenteraar, har han sikkert ikke hørt. Af moderne Sprog tilegnede han sig Tysk.

De følgende Vandreaar, hvor han, som sagt, først levede i Faderens Hjem i Sorø, senere paa forskellige Gaarde i Omegnen, varer i Virkeligheden fra 1803, til han i 1824 flytter ind paa Damsgaard. Han har i disse Aar opmærksomt fulgt, hvad der foregik i det literære Liv i Danmark, han har læst Goethe og Schiller paa Tysk og Shakespeare i den nye danske Oversættelse; han har digtet for sin egen Fornøjelse, men navnlig har han iagttaget Mennesker. Henimod Vandreperiodens Slutning samler han sig til sit Hovedværk: Dramatiske Scener, hvoraf de fire første Dele udkom 1819—22; de to sidste først 1832 og 1833.

*

*

*

Bredahl satte sig i dette Værk den gigantiske Opgave at stævne hele sin Samtids Danmark og den Verdenshistorie, der kunde huskes i Mands Minde, for sin Domstol.

Samfundet er af Lave, fordi Mennesker ikke vil lade hinanden vederfares Retfærdighed. De hovmodige Adelsmænd, de intrigerende Hofmænd, de fejge Officerer, de snu gejstlige, de underkøbte Skribenter — alle danser om Guldkalven og tramper paa Retfærdigheden. Bredahls parodiske Skildringer fra Retslivet med falske, underkøbte Vidner, vilkaarlige Domsafsigelser og brutale Straffe hører til det bedste i de Dramatiske Scener. I dette Samfund pines Aandsmennesker til Døde som de ulykkelige, der hensattes i Venezias Blykamre. Den, der lever friest, er Hofnarren, der i Kraft af sin Stilling har Frisprog og kan kalde Narren Nar og Tyven Tyv.

Det er i ikke ringe Grad de samme Personer, der optræder gennem det store Værks 1200 Sider; men de Milieuer, hvori de optræder, skifter fra Del til Del og strækker sig fra Rousseau til den gryende Liberalisme i Trediverne i forrige Aarh. Første og anden Del bærer Rousseaus Stempel. En ond Dværg, kaldet „Kultur“, og hans Ellepige, „den fine Leve-maade“, lukker to unge Mænd ind i et Fjæld for at de skal granske sorte Cifre paa gamle Pergamenter. Da de omsider bryder ud, har de tabt Evnen til at læse, hvad den levende Natur skriver med gylden Skrift, let læselig for enhver, der er sund og ufordærvet. Tredje Del kredser om det fra Heinrich v. Kleist's Novelle: Michael Kohlhaas kendte Problem: Den lovlidige Borger, der i Forbitrelse over, at Samfundet ikke vil give ham hans soleklare Ret, bliver Mord-

brænder; hans Godtroenhed fører ham i Myndighedernes Magt, og han ender paa Skafottet.*) Hos Bredahl er Thurno en ædel Natur, der føler sig hjemme i Poesiens vidtstrakte Rige, hvor

„ej iler Flod, ej ruller nogen Bølge,
ej suser nogen Storm, der saa dets Grænser.“

Men han kommer paa Kant med det religiøse Bigotteri, kastes i Landflygtighed, fanges ved List og føres til Skafottet, men benaades i sidste Øjeblik. Røver Thurno skal vist betragtes som en Repræsentant for den franske Revolution, hvor det misregerede Folk tog sig selv til Rette. I fjerde Del svinger Bredahl sit tunge Sværd mod Romantikens Interesser for Oldsager og Oldsagn, Mystik, Kirketro og Munkevæsen; der er tydelige Hug efter Grundtvig; det er næppe tilfældigt, at Stykkets lumske Munk bærer Navnet St. Nikolao. For Bredahl var Kirken den store Tiende kræver, der berigede sig ved Bøndernes Slid med Jorden. Bredahls Vrangbillede af Romantikken repræsenteres af den lede Kæmpe Murku, der fældes af Murmoll, Bredahls egentlige Idealskikkelse. I femte Del er Hovedpersonen Napoleon, her kaldet Kejsler Glomer. Betagende er Skildringen af Kejsleren efter det sidste Nederlag paa Valpladsen. Ene vandrer han til Kæmpefjældet; han ser tilbage over sit Liv, forstaaer, han har misbrugt sine store Kræfter, beruset af den Drik, Forfængelighed og ydre Glans rakte ham. Nu maa han sone. I Nederlaget har han sejret over sig selv, bøjer sig for Skyens Majestæt, der taler

---

*) R v. Ihering har i: Der Kampf um's Recht S. 59 flg. behandlet Michael Kohlhaas-problemet juridisk.

til ham med Dommens Røst, og higende efter at frigøre sin Sjæl styrter han sig i sit Sværd med Udbruddet:

Flyv du min Ørn i Skyen!

Sjette Del er Forsoningen og Afslutningen. Den hellige Alliances Fyrster, Glar (russisk Zar) og Gormall (tysk Konge), overvindes af Murmoll, der kaares til Landets Regent og bestiger Tronen med sin elskede, den borgerlige unge Pige Norna, i Virkeligheden en Hyldest til Frederik VI's Danmark med den begyndende Liberalisme og den borgerlige, „højt elskede Familie“ paa Tronen.

De dramatiske Scener blev ingen Sejr for Bredahl. Kritikerne kunde nok saa meget fremhæve de gode Sider; det almindelige læsende Publikum blev frastødt af de mange sære Indfald, af Overdrivelserne, af Manglen paa Sammenhæng, af en Legen med Ordene, der ganske vist nu og da *kan* minde om Shakespeares, men som Regel virker flovt og anstrengt. Den Form, hvori Bredahl klædte sine Tanker, var for svag til at skaffe ham Ørelyd; han var som en Krieger, der taber en Kamp, fordi hans Rustning ikke kan holde. Selv ironiserede han over, at han maatte betale Skat af den saakaldte Parnasbanke ved Sorø Sø; han saa deri en Straf, fordi han havde forsøgt at skaffe sig Plads paa det danske Parnas. Bredahl har utvivlsomt været fornøjeligst at tale med paa Tomandschaand; der er morsomme Indfald i hans Breve. Han takker engang Ingemann for Laan af 2 Speciedaler med flg. Tilføjelse: I Morgen farer den ene i vor Degn, den anden i vor Præst; — dog vil jeg ikke sige, at Fanden tager begge Skillingerne.

*

*
*
*

*

Bredahl fik da ingen Indtægt af sin Pen; ogsaa hans arvede Formue smuldrede hen ved sorgløse Laan til Slægt og Venner. Han blev gift 1821, og for at faa Tag over Hovedet købte han 1824 Dams-

Christian Hviid Bredahl.

gaard — for 5 Rdlr. Gaarden var værdiløs; der skyldtes Penge til Akademiet, der var ikke saet Vintersæd; den forrige Ejer havde brændt løs paa Paneler og Loft og Gaardens 1500 Humlestænger; Karle og Piger havde ikke faaet deres Løn. Bredahl forstod snart, at Købet var en Dumhed.

Saa levede da Bredahl sine sidste 36 Aar i Omgang med Bønder, der først og fremmest respekterede en Bog, hvis den var en „oprigtig“ Bog, d. v. s. trykt med store Bogstaver. Ved Liebenbergs forkortede Udgave af de dramatiske Scener tjente han 1600 Rdlr.; Gang paa Gang fik han offentlig Understøttelse som Forfatter. Men til syvende og sidst tjente han mere ved sit Arbejde med „Hakke og Møgtyv“, saaledes at Boet efter hans Død vurderedes til 6000 Rdlr.

Den sidste Dom om en Digters Værk er ikke Dommen over det, som han faktisk fik skabt, men over det, som hans skabende Trang tilstræbte at frembringe. Bag Værket staar Manden, der skabte Værket, og bag Manden staar Tiden, der skabte Manden.

I Bredahls Sind bølger den stærke Retsbevidsthed. Det var den, der gjorde ham til en Kampens Mand, thi det ligger dybt i Rettens Væsen, at den kun vindes gennem Kamp. Retten er ikke givet umiddelbart af Naturen, thi i Naturen gaar Magt for Ret; men den er vundet paa Trods af det naturgivne i Kamp med Uretten; med Retsbevidstheden har Mennesket overvundet Naturen og frigjort sig som Aandsvæsen.

Bredahl kæmper for Retten, — i Liv som i Digtning.

Naar Borødbønderne satte sig imod Autoriteternes formodede Overgreb, var Bredahl deres Forkæmper. Og han fortæller selv, at han blev drevet til Udarbejdelsen af Scenerne af Harme over, at en Skovfoged skød efter en gammel Kone i en af Sorøskovene, fordi hun „stjal“ en Smule Pindebrænde i Skovbunden. Den Smerte, hans saarede Retsfølelse voldte ham, var Prisen, han betalte for at blive sig sin Poesi bevidst. Og gennem hele Værket mærkes Bredahls Bestræbelse efter at vække Harme hos Læseren over den Uret,

Samfundet tilføjer den enkelte, snart ved ét Overgreb, snart et andet.

Det var altsammen Tanker, der allerede 1789 havde fundet sit store Udtryk i Erklæringen om Menneskerettighederne. Det var Idealer, der foresvævede Filosofer og politiske Skribenter som de soranske Professorer Sneedorff og Andreas Schytte, der sad ved Frederik V's Akademi og teoretiserede om de bedste Forfatninger. Det var Oplysningstidens nye, stærke Retsbevidsthed, Bredahl digtede om.

Men hans Samtid sad til Halsen i Romantik, og den soranske Junker, der blev Bonde i Borød, agtede ikke at lempe sig efter Tidens Smag for at vinde Læsere. Hauch og Ingemann, Borchsenius og Brandes har peget paa den æstetiske Skønhed i hans Poesi; men Bredahl er aldrig blevet stort mere end et Navn i Literaturens Historie. Dog bør det nævnes, at Studenter 1891 opførte nogle af hans Scener paa Teatret, og 1917 tog soranske Gymnasiaster Initiativet til at rejse ham en Mindesten paa Parnas.

Men Bredahl fortjener et bredere Minde i vort Folks Bevidsthed. Hans Krav om Retfærdighed er evigt. Det toner gennem Historien fra de ældste Tider, det vil lyse for Fremtidens Slægter som et Haab, der skal fri os fra den brutale Magts Tyranni.

Til dette straalende Haab — Haabet om Retfærdighed — har Bredahl uløseligt knyttet sit Navn. Dette er hans Ære.

Hovedværket om Bredahl er: Oskar Thyregod: Christian Bredahl 1918.